

POCS I AMB PRESSES

Les xarxes socials alimenten les falses notícies,
però també es converteixen en eines per contrastar
la informació

TEXT NEREIDA CARRILLO

Alguns errors de verificació als mitjans evidencien com la precarietat i les presses minven la qualitat periodística. En uns temps en què contrastar és més difícil i tanmateix més necessari, les habilitats digitals i la comunitat poden ajudar els periodistes a estirar el fil dels rumors per veure si al final del cabdell, hi ha o no notícia.

“Aquest és l’error central de la història. Crèiem tenir verificada una fotografia que no havíem verificat”. El director d’*El País*, Javier Moreno, reconeixia així l’error de la capçalera del grup Prisa quan, al gener passat, va publicar una foto de l’expresident Hugo Chávez que va resultar falsa. Si bé ha estat una de les píxies més sonades, n’hi ha hagut altres. En 2011, Associated Press va distribuir una imatge del suposat cadàver de Bin Laden que era un muntatge. I, un any abans, l’agència EFE va difondre una instantània de nens ferits a Gaza el 2006 com si fos de víctimes sahrauís. En tots dos casos i en alguns altres, els mitjans van caure en el parany. Tot i que aquest tipus d’errors no són generalitzats, el degoteig de casos alimenta el debat sobre les causes i els antídots, sobre si estem estirant prou bé el fil dels rumors per desfer el garbuix de la informació.

Per què de vegades no la verifiquem prou? La presidenta del Consell de la Informació de Catalunya (CIC), Llúcia Oliva, i la periodista especialitzada en Internet Sílvia Cobo coincideixen a assenyalar el neguit per la immediatesa, la precarietat

de les redaccions i la mercantilització de la informació com algunes causes. “Hi ha qui pensa que la informació és més un producte que un dret de la gent i no té tanta cura per verificar”, critica Oliva. La presidenta del CIC afegeix que els acomiadaments de periodistes –més de 10.000 des del 2008, segons la Federació d’Associacions de Periodistes d’Espanya (FAPE)– està afectant la qualitat dels continguts periodístics i fan que la informació tingui menys controls abans de ser difosa. Per la seva part, Cobo fa èmfasi en la deixadesa periodística en alguns casos: “Sembla que el periodisme de declaracions ens treu la

EL NEGUIT PER LA IMMEDIATESA, LA PRECARIETAT DE LES REDACCIONS I LA MERCANTILITZACIÓ DE LA INFORMACIÓ, CAUSES DELS ERRORS

responsabilitat de verificar”. Lamenta que “l’obsessió pel trànsit” en algunes versions digitals de grans capçaleres estigui provocant que es traspassin “les línies vermelles” de contrastar. I aposta per formar més els periodistes en habilitats digitals.

RUTINES PER VERIFICAR

En algunes redaccions, ja han après i apliquen tècniques per estirar el fil de la xarxa. “Les noves rutines estan apareixent a base de bufetades”, reconeix Vicent Partal, director de Vilaweb, qui explica que a la redacció d’aquest portal empren Whatsapp i Twitter per tal de contrastar. “Intentem saber qui és qui a Twitter, demanem ajuda a través d’aquesta xarxa social... Tot ve d’un error”, assegura. Partal es refereix al fet que Vilaweb va informar el març de 2012 que s’havia mort Fidel Castro perquè van donar credibilitat a una piulada d’un compte de Twitter del comissari europeu d’Afers Econòmics, Olli Rehn, que va resultar ser fals. “Assumesc la meua responsabilitat en aquest fet. Hauria d’haver estat més previngut i desconfiat”, escrivia el director de Vilaweb en una nota de disculpa.

En el cas de la foto falsa de Chávez, *El País* també va demanar perdó als lectors i el seu director prometia un “debat al diari

sobre la necessitat de reforçar les estructures de consulta i presa de decisions”. En l’atemptat de la marató de Boston, Associated Press i la CNN, entre altres, van informar que la policia havia detingut un sospitós quan no era veritat. L’agència de notícies va difondre després entre els treballadors una memòria de tots els errors comesos en aquella cobertura i entre els quals assenyalava que no s’havien rectificat prou ràpid informacions falses.

Tot i que normalment es fa, encara hi ha reticències per part dels mitjans a l’hora

ENCARA HI HA RETICÈNCIES PER PART DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ A L’HORA DE RECTIFICAR INFORMACIONS FALSES

de rectificar. Segons un estudi de les reclamacions rebudes pel CIC entre el 1997 i el 2011, en un 88% dels casos de queixes per errors, els mitjans no van reconèixer que s’havien equivocat. “Als mitjans, els costa rectificar en el mateix lloc i en la mateixa proporció que han dit la cosa equivocada”, explica Lúcia Oliva, qui valora la rectificació com “una mostra de confiança”. Així ho entén el director de Vilaweb, qui creu que s’ha d’explicar el procés que indueix a l’error. “Els lectors s’emprenyen

més o menys, depenent del tema, però en general ho entenen”, assegura Partal.

MENTIDERS 2.0

El director de Vilaweb explica que van incórrer en l’error sobre la mort de Castro perquè els gestors del compte fals d’Olli Rehn “van bastir-lo d’un entorn de credibilitat durant un mes i mig”. Parany com aquest, n’hi ha molts. I també personatges que busquen ressò a través de la mentida a Internet. Un d’ells és Tomasso Debenedetti, qui a principi del 2012 va suplantar

cinc ministres del govern de Rajoy a Twitter i va induir un periodista de *The Guardian* a pensar que Pedro Almodóvar havia mort.

Però hi ha altres “mentiders 2.0” que, a més, s’ajuden d’eines perverses com ara *letmetweetthatforyou*; aquesta, en concret, genera la imatge d’un tuit fals, com si l’hagués fet l’usuari que li indiquem.

Malgrat la mala fe d’alguns, estirar el fil dels rumors a la Xarxa és possible i hi ha

A LA XARXA, EXISTEIXEN DIFERENTS TÈCNiques QUE PERMETEN DESCOBRIR LES MENTIDES

tècniques per trobar la fi del cabdell. En el cas de piulades falses, hem de comprovar si són una imatge enllaçada o si la URL de la piulada existeix. Altres tècniques, com explica Cobo al seu llibre *Internet para periodistas* són, per exemple, si volem verificar un web, comprovar a qui pertany el domini o quan es va crear. Per tal de verificar comptes de xarxes socials, aconsella revisar els seguidors, el to de les piulades i fixar-nos si enllaça amb un web oficial. I per a les imatges, a més de fixar-nos en les metadades, recomana eines com ara TinEye, un web de cerca inversa on pugem la imatge i ens indica si ja és a Internet.

A partir de normes bàsiques, cada mitjà desenvolupa les pròpies estratègies per contrastar. A la BBC, durant la primavera àrab, es va crear un equip de verificació. El periodista Alex Murray explica les rutines d’aquest nucli contrastador en un article publicat el maig de 2011. Algunes d’aquestes van ser comprovar els accents de les persones que enviaven continguts, mirar la informació meteorològica per veure si coincidía amb la de la informació enviada pels usuaris o comprovar les matrícules dels vehicles. Sílvia Cobo

valora positivament aquesta experiència, encara que creu que està condemnada a

desaparèixer: “Es va crear en un moment d’urgència, però són habilitats que han de desenvolupar tots els periodistes”.

CONTROLS A LES XARXES

A Vilaweb aquestes rutines impregnen tota la redacció. El seu director destaca un cas de verificació a través de les xarxes: amb el moviment *#novullpagar*, una persona els va informar a través d’una piulada que l’havien retingut al peatge del túnel de Vallvidrera. Amb un missatge directe de Twitter li van demanar matrícula, model i color del cotxe. I van preguntar als piulaires que passaven per aquella via. “Als pocs minuts teníem fotografies d’altres usuaris”, sentència Partal. Per al director de Vilaweb, les xarxes són un “control de qualitat excel·lent”. I afegeix: “si t’equivoques, als 30 segons tens 15 avisos que t’has equivocat”. Així va passar en el cas d’*El País*: els tuitaires van advertir de seguida que la suposada foto de Chávez corresponia a un vídeo de YouTube. Aquesta contrastació de la comunitat es pot impulsar també *a priori*. És el que

EN EL CAS DE TUI TS FALSOS, CAL COMPROVAR SI SÓN UNA IMATGE ENLLAÇADA O SI LA URL DEL TUIT EXISTEIX

fa el periodista de la ràdio pública dels Estats Units (NPR) Andrew Carvin, qui després de fer contactes de confiança a Tunísia, Egipte i Líbia preguntava als seus seguidors a Twitter per tal de verificar

PER VERIFICAR UN WEB S’HA DE COMPROVAR A QUI PERTANY EL DOMINI O QUAN VA SER CREADA

fotografies i informacions: la comunitat actuava com a editora i comprovadora de fets. I és que la comunitat ajuda sempre que el periodista s’impliqui amb ella. El periodista BBC Matthew Eltringham en una xerrada a Barcelona el 2011 ja advertia que “la línia de verificació s’està convertint en una línia de punts” i instava els periodistes a implicar-se amb la seva comunitat per verificar.

MÉS VULNERABLES

El neguit per la immediatesa, la precarietat, la manca de formació digital... però tot és més complex. Tornem a estirar el fil: què més pot influir en els errors de verificació? “L’allau d’informació. La quantitat de dades que entra en una redacció comparada amb la de fa cinc

anys és increïblement molt més alta”, conclou Partal, que remarca que el món esdevé més complex. I als periodistes se’ns fa difícil controlar-ho tot, per això, creu que els mitjans han d’assumir “diversos nivells d’exigència”, ser més competitiu en les informacions que passen a prop i menys agosarats

en les que els queden lluny. I, a més de l’excés d’informació, no podem oblidar la seguretat: a l’abril el compte de Twitter d’Associated Press va ser piratejat i es va difondre la informació falsa que s’havia bombardejat la Casa Blanca i que Obama havia resultat ferit. Tot era mentida, si bé durant uns segons es va generar el caos.

Precisament, per aquesta complexitat i vulnerabilitat, el periodista Dan Gillmor insisteix que no s’ha de descarregar tot el pes en els periodistes i que l’audiència ha de ser menys crèdula i més crítica amb la informació. Descabdellar el fil dels rumors està esdevenint més difícil, tot i així, continua sent una feina bàsica del periodista, una línia vermella de qualitat, un principi que no es pot sacrificar malgrat la crisi. Si s’aprofiten les eines d’Internet i la comunitat, es pot fer més força a l’hora d’estirar el fil dels rumors i desfer el garbuix de les notícies. Ç

Més informació a:

poynter.org/category/latest-news/regret-the-error/ → Bloc de Craig Silverman “Regret the error”
bbc.co.uk/blogs/blogcollegeofjournalism/posts/bbcsms_bbc_procedures_for_ve → Verificació a la BBC
tineye.com → Eina de fotografia
whois.net → Eina de verificació web
verificationjunkie.tumblr.com → Eina de verificació a les xarxes socials

+ info